

Потенціал скорочень викидів парникових газів в економіці країни є провідним фактором міжнародної пропозиції прав на викиди. Можна стверджувати, що потенціал пропозиції з боку української економіки не реалізується повною мірою. Технологічний потенціал контролю над викидами, пов'язаними із спалюванням органічного палива, є нерівномірно розподіленим між галузями промисловості та комунального сектору. Виходячи з моделювання оптимального розподілу прав на викиди парникових газів для короткострокового періоду, можна стверджувати, що галузі електрогенерації та виробництва тепла є оптимальними для здійснення короткострокових скорочень з погляду мінімізації вартості.

З іншого боку, застосування ліберального підходу до контролю за викидами парникових газів в умовах високої енергомісткості економіки не забезпечить оптимального розподілу прав на викиди (за критеріями сталого соціо-еколого-економічного розвитку). Міжгалузевий розподіл прав на викиди повинен базуватися на врахуванні необхідних умов для успішного функціонування ринкових схем, а також довгострокових економічних наслідків реформування екологічної політики. Крім цього, необхідним є розширення цільового призначення проектів, що здійснюються відповідно до схеми "зелених" інвестицій, а також стимулювання внутрішнього попиту на права на викиди, що є передумовою успішного здійснення інституційних перетворень. Рамковим положенням відповідної національної стратегії може стати орієнтація на можливість інтеграції вітчизняних підприємств у Схему торгівлі квотами на викиди парникових газів Європейського Союзу.

Література

1. Киотский протокол к Рамочной Конвенции Организации Объединенных Наций об изменении климата. – Нью-Йорк : Изд-во ООН, 1997. – 242 с.
2. Національна стратегія України щодо спільного впровадження та торгівлі викидами. – К. : Міністерство екології та природних ресурсів, 2003. – 146 с.
3. Рамочная конвенция ООН об изменении климата. – Нью-Йорк : Изд-во ООН, 1992. – 126 с.
4. Туниця Т.Ю. Взаємозв'язок сталого розвитку лісового господарства України з ратифікацією Киотського протоколу та формуванням міжнародного ринку квот на викиди парникових газів / Т.Ю. Туниця // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 2003. – Вип. 13.3. – С. 312-321.
5. Ходико Д.І. Оцінка галузевих показників продуктивності енергетичного фактору виробництва у промисловості України / Д.І. Ходико // Економіка промисловості. – 2011. – № 54(1). – С. 107-112.
6. Ходико Д.І. Перспективи міжнародних домовленостей у сфері прикордонного врегулювання податків на викиди парникових газів / Д.І. Ходико // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Глобальні зміни клімату – загрози людству та механізми відведення. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.15. – С. 250-258.
7. Ходико Д.І. Аналіз сценаріїв скорочення викидів CO₂ у промисловому виробництві України / Д.І. Ходико // Галицький економічний вісник. – Тернопіль, 2012. – № 1(34). – С. 152-157.
8. Coase R.H. The Problem of Social Cost / R.H. Coase // Journal of Law and Economics. – 1960. – № 3. – С. 1-44.
9. Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. – United Nations, 1987.

Туниця Т.Ю., Ходико Д.І. Механізми усовершенствования международной торговли правами на выбросы парниковых газов в контексте проблем устойчивого развития Украины

Рассмотрено формирование институциональной среды международного рынка прав на выбросы парниковых газов и влияние международной политики устойчивого развития на этот процесс. Отражена ключевая роль технологического потенциала сокращения выбросов парниковых газов как определителя предложения Украины на международном рынке прав на выбросы. Обоснована целесообразность разработки новой долгосрочной стратегии участия Украины в международной торговле правами на выбросы парниковых газов и ее значение для достижения устойчивого развития.

Tunysya T.Yu., Khodyko D.I. Mechanisms of international greenhouse gases emission rights trading improvement in the context of Ukraine's sustainable development problems

Formation of institutional infrastructure for international greenhouse gases emission rights trading under the influence of sustainable development policy principles is considered. Economy-wide technologic potential for greenhouse gases emission reduction is emphasized as a key determinant of Ukraine's international supply of emission rights. Ukraine's further participation in international emission trading requires reconsideration of its long-term strategy within the sustainable development framework.

УДК 332.482

Проф. О.В. Виноградова, д-р екон. наук;
аспир. О.В. Воронаева; аспир. В.Г. Дарчук –

Донецкий НУ экономики и торговли им. Михаила Туган-Барановского

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ "СТАЛИЙ ТУРИЗМ" І "СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ"

Наведено результати дослідження та подальшого розвитку понятійно-категоріального апарату природно-орієнтованого туризму; визначено межі між термінами "сталий туризм", "сільський зелений туризм" та всіма можливими синонімічними формами цих понять, які поширені в українській і зарубіжній науковій літературі.

Ключові слова: сільський зелений туризм, екологічний туризм, сталий туризм, природно-орієнтований туризм, принципи сталого розвитку.

Постанова проблеми. Стрімке зростання обсягів послуг туризму, що підтверджується збільшенням удвічі за період 1990-2010 рр. кількості туристів у світі, з одного боку, свідчить про успіхи у вирішенні рекреаційних, економічних та соціально-гуманітарних завдань а, з іншого, є одним із важливих проявів глобалізації, що завдає серйозної шкоди екосистемам, культурно-історичній спадщині, національній самобутності, спричиняє виникненню конфліктів на соціальному і культурному підґрунті, особливо в тих країнах, де відсутня зважена економічна політика.

Науковці різних країн світу і високопосадовці ООН неодноразово наголошували на важливості використання потенціалу туризму для досягнення цілей соціального та економічного розвитку, що відомі як Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), і сприяння досягненню сталого розвитку суспільства. Наприклад, шляхом поліпшення базової інфраструктури і всебічного залучення місцевих громад туризм може сприяти зниженню рівня бідності, – першої з восьми ЦРТ.

Під час Генеральної асамблеї ЮНВТО 10 жовтня 2011 р. у м. Кенджу (Республіка Корея) близько 70 міністрів з усіх регіонів світу погодились на стимулювання такої політики в сфері туризму, яка була б спрямована на досягнення ЦРТ до 2015 р. Паралельно з цим, було підкреслено здатність туризму сприяти побудові "більш безпечного, справедливого, "зеленого" і процвітаючого світу для всіх" [1].

Вважаємо, що саме природно-орієнтований туризм та застосування принципів сталості у стратегічному плануванні розвитку галуззі є саме тією панацеєю, що допоможе знизити можливий негативний вплив від неконтрольованого зростання обсягів туризму, та сприяти соціально-економічному розвитку країни і охорони довкілля. При цьому дуже важливо чітко визначитися з термінологією: "сільський зелений туризм", "екологічний туризм", "сталий туризм", "природно-орієнтований туризм".

У науковій літературі роль і поняття сільського зеленого туризму висвітлено у працях таких вчених, як Ю.Б. Миронов, М.Й. Рутинський, О.Ю. Дмитрук, Т.І. Ткаченко, Л.В. Головка, В.І. Биркович, М.О. Шмагельська та інші. Питання сутності, факторів, принципів та інструментів механізму сталого розвитку туризму стали предметом наукових досліджень О.А. Кручка, В.В. Смаля, І.В. Смаля, Т.І. Ткаченко, О.О. Бейдика, М.Б. Біржакова, О.Ю. Дмитрука, Я.Б. Олійника, В.І. Гетьмана, Ю.В. Зінько, Г.С. Гужина та ін. Проте на сьогодні не існує єдиної спільної думки серед фахівців щодо тлумачення сутності понять "сільський зелений туризм", "сільський туризм", "зелений туризм", "агротуризм", "екотуризм" тощо та їх взаємозв'язку з дефініцією "сталий туризм".

Все це посилює актуальність питання дослідження та подальшого розвитку понятійно-категоріального апарату природно-орієнтованого туризму.

Метою дослідження є надання чіткої межі між термінами "сталий туризм", "сільський зелений туризм" та всіма можливими синонімічними формами цих понять, які поширені в українській і зарубіжній науковій літературі.

Основні результати досліджень. Серед багатьох видів туристської діяльності особливе місце належить сільському зеленому туризму, сьогодні ще недостатньо сформованому й розвиненому в українській туристичній практиці, але, безперечно, перспективному у забезпеченні сталого розвитку туризму. Незважаючи на посилену увагу з боку державних і місцевих органів влади, туристичних організацій, науковців до питань розвитку сільського зеленого туризму в Україні, немає єдиного підходу до його визначення як виду економічної діяльності. Це пояснюється тим, що досі не прийнято закону, який регулював би діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Тому важко розділити такі часто вживані поняття, як "сільський зелений туризм", "сільський туризм", "агротуризм", "екотуризм" тощо.

На світовому ринку сільський зелений туризм активно розвивається, починаючи з 70-х років ХХ ст. у більшості країнах світу, серед яких США, Німеччина, Італія, Австрія, Австралія, Польща та ін. Виникнення цього виду туризму є об'єктивним процесом, пов'язаним із загостренням екологічних проблем у великих містах, індустріалізацію й інтенсифікацію виробництва.

На міжнародній конференції ООН у Стамбулі (1996 р.) з цього питання було прийнято декларацію "Екополіси – поселення сталого розвитку", в якій наголошено, що майбутня урбанізація відбуватиметься в напрямку переносу міського стилю та способу життя у сільську місцевість [2].

Поняття сільський зелений туризм, агротуризм, фермерський туризм розкрито у наукових публікаціях та літературних джерелах і виділяються як підвиди екологічного туризму, пов'язаного з пошуком екологічно чистих зон та їх збереженням [3]. Визначення сутності екологічного туризму здійснила Міжнародна організація екотуризму (TIES). У матеріалах цієї організації зазначено, що екотуризм – це відповідальні подорожі до природних зон регіонів, збереження навколишнього середовища і підтримка добробуту місцевого населення [4]. Однак це положення, акцентуючи увагу на головному принципі екотуризму – дбайливому ставленні до природних ресурсів, тим не менш, не враховує критерії сталості туризму як виду діяльності

Проект Закону України "Про сільський туризм" (від 16.10. 2009 р.) визначає сільський туризм як вид туризму, який передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості для відпочинку та отримання ними послуг зі сільського туризму [5]. Такий підхід до дефініції сільського зеленого туризму є дещо звуженим, оскільки це визначення більше характеризує агротуризм. Сільський туризм, на думку М.Й. Рутинського – це будь-яка форма туризму, що показує сільське життя, мистецтво, культуру та спадщину сільських громад і допомагає місцевій громаді економічно та соціально, а також поглиблює спілкування між туристами та місцевими жителями, збагачуючи досвід туристів [3].

Сутність цього виду туризму доповнює Т.І. Ткаченко, яка наводить такі характеристики "сільського туризму": відпочинок у сільській місцевості; близькість до природи та можливість більше часу проводити на свіжому повітрі (у лісі, на озері і та ін.); можливість харчування екологічно чистими та дешевими продуктами; реальна можливість залучитися до сільськогосподарських робіт для власного задоволення; залучення до іншої культури, звичаїв та участі в місцевих святах, розвагах [6].

Головною метою сільського туризму, на думку М.О. Шмагельської, є новий агротуристичний продукт – сукупність послуг з організації перевезення, розміщення, харчування туристів, який би виходив за рамки традиційного уявлення про туристичну пропозицію України, і, неодмінно, враховував би природну, історико-культурну специфіку регіонів та гостинність сільського населення [7, с. 95-97, с. 96]. Можна погодитись з думкою автора про те, що доповнення визначення "сільський туризм" означенням "зелений" підкреслює його екологічну орієнтацію [7, с. 95-97]. Тобто визначення поняття "сільський зелений туризм" повністю збігається з визначенням "сільського туризму", і не є тотожним визначенню "зеленого туризму".

Зелений туризм – це туристична діяльність на території натуральних природних ландшафтів з елементами благоустрою, де існують умови для короткотривалого відпочинку (від 5-10 годин до 1-2 днів), збирання ягід, грибів, відпочинку на пляжі та інших цілей. До категорій об'єктів зеленого ту-

ризму належать лісопарки, гідропарки, дендрологічні парки, ботанічні сади та інші ландшафтні комплекси [6]. У деяких країнах термін "зелений туризм" описує саме відпочинок у сільській місцевості, тобто є синонімом терміну "сільський туризм" [8] Проте головною його особливістю, порівняно з масовим туризмом, є саме екологічна складова.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [9, 10].

Головними відмінностями зазначених видів туризму є характер занять на природі під час відпочинку (виробництво сільськогосподарської продукції, ознайомлення із сільським побутом, збирання ягід, грибів і лікарських рослин), місце розташування туристів (фермерське господарство, садиба в сільському населеному пункті, об'єкти штучних і природних садів і парків), високий ступінь доступу до екологічно чистої продукції та, відповідно, низький рівень забруднення навколишнього середовища.

Агроекотуризм – вид туристської діяльності в сільській екологічно чистій місцевості, коли туристи живуть сільським життям на фермах та хуторах і споживають екологічно чисту продукцію [6]. Термін "агротуризм" використовується для опису всієї туристичної діяльності в сільській місцевості (наприклад, фестивалі, музеї, ярмарки, інші культурні події), і частіше означає турпродукти, які прямо пов'язані з сільським середовищем: відпочинок на фермі, у садибах або палатках, навчальні візити, домашня їжа, розваги, продаж сільськогосподарських продуктів тощо.

Фермерський туризм є різновидом агротуризму, він пов'язаний виключно з перебуванням туриста на фермі, де він шукає нового досвіду від фермерської діяльності. Лісовий туризм можна відносити до сільського туризму, або ж вважати окремим його видом. Отже, характерною спільною рисою зазначених видів туризму є бажання туристів відпочити на лоні природи та пізнати її. Дискусії щодо сталого розвитку туризму, методичні та методологічні підходи з вирішення цієї проблеми почали активно з'являтися в наукових колах, починаючи з 1987 р., коли була опублікована доповідь Всесвітньої комісії з питань навколишнього середовища та розвитку "Наше спільне майбутнє".

Одну з перших спроб визначення сталого туризму здійснила Світова Туристична Організація (СТО) у 1988 р. Сталий туризм розглядали як напрямок, що веде до управління всіма ресурсами таким чином, що економічні, соціальні й естетичні потреби можуть задовольнятися за одночасного збереження культурної самобутності, основних екологічних процесів, біологічної різноманітності та систем підтримки життя [11].

Пізніше, принципи й обов'язки світового співтовариства з приводу розвитку сталого туризму було зазначено в документі "План дій на ХХІ ст. для подорожей та туристичної індустрії", розробленому Всесвітньою туристською організацією (UNWTO), Всесвітньою радою подорожей та туриз-

му (WTTC) та організацією "Зелений світ". У документі під сталим розвитком розуміють процес, який відбувається без заподіяння шкоди туристським ресурсам, такий спосіб управління, коли ресурси поповнюються з тією ж швидкістю, з якою використовуються, або через перехід від повільно відновлювальних ресурсів до швидко відновлюваних [12].

У "Хартії зі сталого туризму", яку було ухвалено на Міжнародній конференції з туризму у Лансеро (Канарські острови) в 1995 р., було розкрито екологічну, економічну та соціальну складові сталого туризму. Згідно з Хартією, розвиток туризму має бути оснований на критерії сталості. Це означає, що він є екологічно прийнятним на тривалий період часу, економічно життєздатний, а також етично та соціально справедливий і рівноправний щодо місцевих громад [13].

Доцільно розмежовувати поняття екологічного та сталого туризму. Погоджуючись з думкою В.В. Смаля й І.В. Смаля, треба зазначити, що терміном "екологічний туризм", або "екотуризм", позначають лише один із сегментів туристичної сфери діяльності, тоді як принципи сталості розвитку мають бути дієвими для різних видів туристичної діяльності, включаючи як альтернативні, так і традиційні [11].

Тобто сталим може бути будь-який вид туризму, що розвивається згідно з принципами сталого розвитку, що сформульовані ВТО та Всесвітньою радою з подорожей і туризму та сконцентровані на чотирьох ключових компонентах – екологічній, економічній, культурологічній сталості, а також сталості місцевих громад з усією різноманітністю прояву їхньої життєдіяльності. У міжнародних документах і спеціальній літературі вони мають описовий характер.

Загальні принципи сталого розвитку туризму, на наш погляд, вдало доповнила Т.І. Ткаченко. Так, сталий розвиток туризму характеризується еволюційним характером та довготривалістю розвитку; екологічною коректністю (ефективністю) туристського руху та туристичного бізнесу, сприянням збереженню та поетапному відтворенню цілісності природного середовища та культурної спадщини; гармонійністю (збалансованістю) усіх складових елементів сталого розвитку туризму як соціо-еколого-економічної системи; соціальною справедливістю доступу різних поколінь (генерацій) до туристичних ресурсів (природних і штучних, економічних, культурологічних і соціально-побутових); динамічним характером розвитку [6, с. 58-60].

Новіков В.С. дав таке визначення сталому розвитку туризму: це здатність туризму протягом тривалого періоду зберігати свої кількісні та якісні показники, тобто виправдовувати сподівання резидентів і туристів, як в короткотерміновому, так і в довготерміновому періоді, і при цьому не завдавати шкоди навколишньому середовищу тієї території, яка заінтересована в цьому явищі [14]. Але це визначення суперечить поняттю "розвиток" – це необоротні, закономірні та спрямовані зміни в матеріальних та ідеальних об'єктах, завдяки яким виникає новий якісний стан об'єкта – через зміни в його складі та структурі. Розвиватися означає переходити на якісно новий рівень.

Треба зазначити, що, на нашу думку, українською мовою термін "сталый розвиток" не повною мірою відповідає концепції "sustainable development", яка передбачає розумне регулювання природних і соціально-економічних процесів. Більш точним був би термін "збалансований розвиток", тобто такий, який передбачає збалансовану динамічну рівновагу. Або термін "гармонійний розвиток", на якому наполягають науковці Т.І. Ткаченко, В.Я. Шевчук, Г.О. Білявський, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький, які зазначають, що дефініція "гармонійний розвиток" значно краще відповідає сутності процесів розвитку з екологічної точки зору, ніж такі визначення, як "сталый", "стійкий", "стабільний", "усталений", "збалансований" тощо [15]

Отже, сталий розвиток туризму – це такий розвиток, який дає змогу задовольнити потреби туристів у теперішньому часі, враховуючи інтереси туристської дестинації щодо збереження цієї можливості у майбутньому, при задоволенні економічних, соціальних і естетичних потреб з підтриманням історико-культурних і екологічних цінностей, без заподіяння шкоди біологічному різноманіттю і системам життєзабезпечення.

Висновки. Незважаючи на певні відмінності у теоретичній концепції сільського зеленого туризму в аналізованих працях, усім визначенням притаманні спільні риси, а саме: цей вид туризму передбачає відпочинок у сільській місцевості, близькість до культурно-матеріальній спадщині, дозволяючи у сільській місцевості, сільський спосіб життя. Сільський зелений туризм, на відміну від масового, прямо пов'язаний з природним середовищем, сільсько-господарською діяльністю, місцевими продуктами, повсякденним життям громади, традиціями та культурною спадщиною. Таким чином, доцільно його вважати альтернативною формою туризму, спрямованою на підтримку місцевої економіки та сумісною з поняттями сталого розвитку туризму.

Література

1. Туризм имеет важное значение для достижения целей глобального развития – министры туризма и ООН. Press Release, № PR11080. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.mkt.unwto.org/ru/news>
2. Екополіси – поселення сталого розвитку: Стамбульська декларація // Ватерпас. – 1996. – № 6.
3. Рутинський М.Й. Сільський туризм : навч. посібн. / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінко. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 271 с.
4. What is ecotourism?. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.BEB9/What_is_Ecotourism_The_International_Ecotourism_Society.htm
5. Про сільський зелений туризм: проект Закону України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.icp.org.ua/ukr/zakon/akts/2005/08/18/zakon_ukraini_pro_si_206.html.
6. Ткаченко Т.І. Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Тетяна Іванівна Ткаченко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2009. – 463 с.
7. Шмагельська М.О. Фактори розвитку сучасного сільського зеленого туризму / М.О. Шмагельська // Проблемы материальной культуры. – Сер.: Географические науки. – 2009. – № 21. – С. 23-29.
8. Головки Л.В. Сільський зелений туризм як фактор зайнятості населення / Л.В. Головки // Вісник Національної академії наук України : загальнонаук. та громадсько-політичний журнал, 2008. – № 124. – С. 123-136.

9. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І. Биркович // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт. що кварт. зб. – 2008. – № 1 (6). – С. 138-143 С. 139.
10. Вишневецька Ю.В. Аналіз основних функцій та методів адміністративно-правового регулювання розвитку сільського зеленого туризму в Україні // Право України: теорія і практика. – 2010. – № 4. – С. 14-18.
11. Сміль В. Туризм і сталий розвиток / В.В. Сміль, І.В. Сміль // Вісник Львівського університету. – Сер.: Географічна. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2005. – Вип. 32. – С. 163-173 с.
12. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21/index.html>.
13. Declaration of World Conference on Sustainable Tourism, meeting in Lanzarote, Canary Islands, Spain, on 27-28 April 1995. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/charter.html>
14. Новиков В.С. Характерные черты туризма XXI века – устойчивое и инновационное развитие.
15. Шевчук В.Я. Екологічне управління : підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський, В.М. Навроцький. – К. : Вид-во "Либідь", – 2004. – 430 с.

Виноградова Е.В., Воропаева О.В., Дарчук В.Г. Теоретическое обоснование соотношения понятий "устойчивый туризм" и "сельский зеленый туризм"

Показаны результаты исследования и последующего развития понятийно-категориального аппарата природно-ориентированного туризма; определены различия между понятиями "устойчивый туризм", "сельский зеленый туризм" и всеми возможными синонимическими формами этих терминов, которые распространены в украинской и зарубежной научной литературе.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, экологический туризм, устойчивый туризм, природно-ориентированный туризм, принципы устойчивого развития.

Vinogradova E.V., Voropaeva O.V., Darchuk V.G. The theoretical approach to definition of "Sustainable tourism" and "Rural green tourism"

The results of research and subsequent development of concept-category vehicle of the natural-oriented tourism are described in the article; distinctions are certain between concepts "Steady tourism", "rural green tourism" and by all possible synonymous forms of these terms which are widespread in Ukrainian and foreign scientific literature

Keywords: rural green tourism, sustainable tourism, ecological tourism, sustainable development's principles.

УДК 504

Проф. І.М. Снякевич, д-р екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ЗАГРОЗИ ТА ЇХ ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Розглянуто глобальні екологічні загрози антропогенного та природного земного і космічного походження, що постали перед землею цивілізацією в ХХІ ст. Здійснено аналіз переговорів, що відбувалися впродовж останніх двох років у рамках Кіотського протоколу (1997), а також прогноз політичних наслідків глобального потепління клімату.

Ключові слова: глобальні екологічні загрози, Кіотський протокол, політичні наслідки глобального потепління клімату.

З огляду на потепління та дестабілізацію клімату в двадцять першому столітті зростає кількість наукових праць, автори яких намагаються пояснити причини виникнення цього природного явища. До всесвітньо визнаної концеп-